

roman

Jatti

AFDH

MARCO KRIJNSEN

MOORD
IN HET
PARADISO
VAN HET
OOSTEN

Jattı

MARCO KRIJNSEN

Jatti

MOORD IN HET PARADISO
VAN HET OOSTEN

ROMAN

AFdH

ISBN 978 90 72603 93 7

© Marco Krijnsen, Hengelo, *AfdH* Uitgevers
Enschede/Doetinchem 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, film, fotokopie of welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van auteur en uitgever.

Inhoud

I **Fred** (1969-1971)

11

II **Rinus** (1985)

115

III **Bert** (2005-2016)

193

*Ik heb van het leven niets verwacht
't Geluk is nu eenmaal niet te achterhalen
Wat geeft het? – In de koude voorjaarsnacht
Zingen de onsterfelijke nachtegale*

Uit: 'Avonden' van J.C. Bloem (1950)

Proloog

Het was in februari van dat fatale jaar 1971. Een avond als vele andere. In de Fashionbar was het nog rustig. De stamgasten, hoofdzakelijk jongens in spijkerjasje, donkere trui of veelkleurige blouse, zaten op hun vaste kruk vlakbij de tap. Door hun zonnebril bestudeerden ze de schuimkraag van hun glas bier. De warrige hoofden knikten ritmies op Frank Zappa en z'n Mothers of Invention.

My guitar wants to kill your mama!

My guitar wants to burn your dad!

Hun haren dansten mee op de schouders. Boven hen zweefde – onveranderlijk, zo leek het – een blauwe wolk als een soort halo. Een geestverruimende nevel vermengd met wierook.

Ik stond glazen te spoelen. Dat was mijn werk. Plotseling klonk bij de ingang een harde schreeuw. Een oerkreet die me akelig bekend voorkwam. Jatti! Ik vloekte. We dachten dat we van hem af waren. Hij was veilig opgeborgen in Raalte. Ver weg. Hij zou hier geen stap meer binnen de deur zetten, zeiden ze. Maar niets was minder waar. Jatti. Toch weer Jatti, verdomme! Ik keek met een schuin oog naar mijn honkbalknuppel onder de bar, de meest effectieve vorm van zelfverdediging. Hij lag er nog, gelukkig. Het pistool in de keuken was te ver weg.

Jatti kwam binnengestormd zoals we dat van hem kenden: vol met adrenaline van het agressieve soort. Op zoek naar shit. Aan z'n tollende ogen te zien was hij in die paar weken afwezigheid geen spat veranderd. Alsof hij dat wilde bewijzen, rukte hij de poster van Che Guevara van de muur en scheurde die aan stukken. Hij sloeg een lege wodkaflles met druipkaars op de toog aan gruzelementen. De glassplinters, vermengd met spetters kaarsenvet, vlogen mijn kant op. Ik dook weg. Snuivend keek Jatti om zich heen. 'Ik ben voor niemand bang!!' Zijn speekselsalvo spoot de ruimte in.

Toen het bij die ene uitbarsting leek te blijven, kroop ik voorzichtig vanachter de toog tevoorschijn. De honkbalknuppel was

niet nodig dit keer. Ik bood hem een biertje aan. Meestal had dat een kalmerend effect, was mijn ervaring. Ik tapte met verhoogde hartslag, maar Jatti leek er niets van te merken. Met iets te veel schuim schoof ik het bier zijn kant op. Jatti nam een slok en kwam langzaam bij zinnen. Waarschijnlijk kwam dat omdat de rest van de aanwezigen niet of nauwelijks reageerde. Het was aan de bar tamelijk rustig gebleven tijdens die explosie van woede. Sommige jongens hadden dit vaker meegemaakt en vertrouwden erop dat de storm zou gaan liggen. Anderen waren te stoned of te bang om de konfrontatie met een ongeleid projectiel aan te gaan. Jatti zag in dat er vandaag niets te halen viel. Hij veegde het schuim van zijn lippen en vertrok even onverwacht als hij was gekomen. Zijn glas was nog half vol. Of half leeg. Het was maar hoe je het bekeek. Joe Cocker zette een keel op.

Do you need anybody?!

I need somebody to love...

De plotselinge terugkeer van Jatti had niet alleen mij geschokt. De rest van de avond was de sfeer in Fashion gespannen. Blijkbaar was de apatie aan de bar schijn geweest, want nu werd er nóg minder gesproken dan daarvoor. Iedereen leek aan te voelen dat dit wel eens het begin kon zijn van veel meer ellende. Dat de vleesgeworden waanzin elk moment zou terugkeren.

De volgende dag vertelden we het aan Peter, de projectleider. Hij was de ritselaar, de man die de contacten met de buitenwereld onderhield. Hij aarzelde geen moment. Nauwelijks waren we uitgesproken of hij was al onderweg naar het politiebureau aan de Marskant.

De dienstdoende agent keek Peter niet-begrijpend aan, nadat deze was uitgeraasd. 'Waar heeft u het over, meneer?'

'Jatti. Het probleem Jatti. Wie anders? Maandenlang hebben we last van die jongen. Hij terroriseert ons jongerensentrum. Als je dat nu nog niet weet... Hoe vaak hebben we dat jullie al gezegd?! Hij bedreigt ons, staat te zwaaien met een mes, valt bezoekers aan, vernielt ons interieur. Het is een wandelende tijdbom die vandaag of morgen afgaat. Doe iets voordat het te laat is!'

'Hebben we u daarover al eens eerder hier gehad? Het verhaal komt me inderdaad wel bekend voor.'

‘Ja! En het heeft allemaal geen moer geholpen! Twee maanden was het rustig, omdat Jatti in een psychiatrische inrichting zat. Maar gisteren kwam hij Fashion binnen en sloeg de hele boel kort en klein. Voor de zoveelste keer. Die jongen is hartstikke gek. Jullie moeten iets doen. Nu!’

‘Heeft hij iemand lichamelijk letsel toegebracht?’

‘Lichamelijk letsel? Lichamelijk letsel?! Wat is dat voor vraag? Moeten er soms eerst dooien vallen, voordat jullie in actie komen?!’

‘Meneer Klipper, als het alleen bij bedreigingen is gebleven, kan ik dat natuurlijk opnemen in het dagrapport. Van de vernielingen zal ik ook melding maken.’

Peter hoorde het in machteloze woede aan. ‘En wat nu?’

‘Ik zal onderzoek doen en een rapport opstellen.’

De agent noteerde Peters naam en die van Jatti. Even later pleegde de agent een aantal telefoontjes. Toen hij de benodigde informatie bij elkaar had, ging hij achter zijn Remington zitten voor een kort verslag van het gebeurde op deze 12^e februari 1971.

Door rapporteur is aan de heer Klipper meegedeeld dat het ‘wat nu’ ten aanzien van Wensing bij de politie ook niet meer bekend is. Bij informatie bij genoemde inrichting werd bevestigd dat Wensing met proefverlof was.

Het klonk bijna geruststellend.

De brigadier rolde het dagrapport van de schrijfmasjiene en stopte het in de map. Zo, hij had zijn plicht gedaan. Zaak gesloten. Dacht hij.

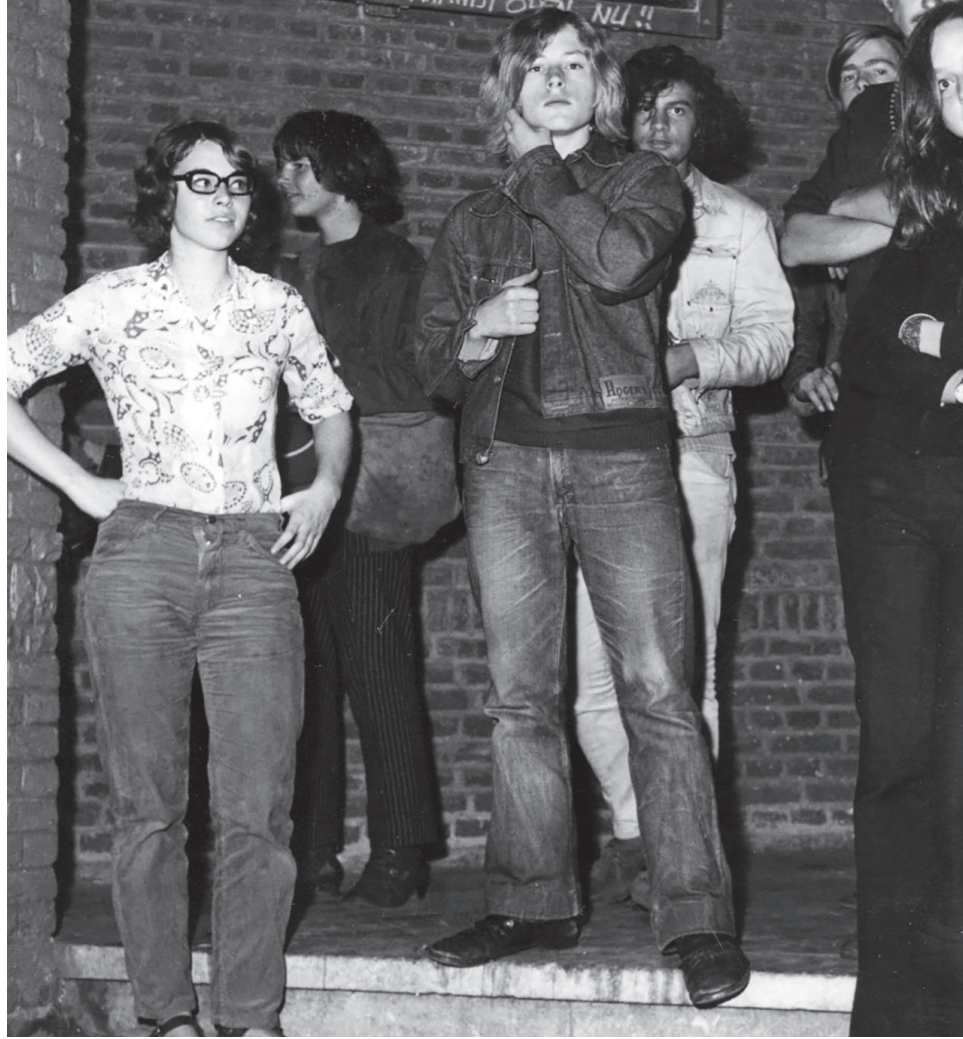
Kom ook eens
HASHIES
roken:
langeleermaatweg 464
vieten
meestemen
gratis
attractie!

WIS NEM
het
niet lange
aanhr - Pradut

BEZETTING

SAMAHDI OPEN NU !!

聲香
DINSDAG 05.

I

FRED

1969-1971

Tot mijn grote verbazing en met mij vele bewoners van de stad las ik weer een stuk schrijven in de krant j.l. donderdag betreffende de Fashion-jeugd. Waarom wordt er zo vaak en zoveel aandacht aan deze onproductieve personen gegeven en als klap op de vuurpijl wordt er een delegatie door de burgemeester ontvangen inclusief sigaar? Het is toch werkelijk om te lachen (lees huilen) dat zoiets gebeurt. Vraag me werkelijk af: kunt u uw tijd niet beter besteden dan aan deze nietsnutters? Hebben ze ons nog niet genoeg geld gekost? Geld dat soms met moeite door mensen opgebracht wordt, wordt onnodig aan deze personen geschonken. Het is gewoon schande dat zoiets momenteel gebeurt. En wat doen ze ermee? Van alles, behalve werken.

Nu zit men met het probleem: waar brengen we deze mensen onder dak? Voldoet men niet aan hun eisen, dan kraken ze wel een of ander leegstaand huis. Vraag me werkelijk af wie de baas is. Of is onze maatschappij niet in staat om deze lieden duchtig aan te pakken? Schijnbaar zijn deze lieden iedereen te glad af of is men voor deze lieden bang geworden. Het schijnt van wel.

Er staat ergens: wie niet werkt, zal ook niet eten. Zou dat momenteel als volgt kunnen zeggen: wie niet werkt, heeft ook niet van de gemeenschap te plukken. Dat is gewoon stelen. een dief wordt in de gevangenis geplaatst, dan is hij voor een tijdje buiten de gemeenschap geplaatst. Zo moet men ook deze lieden van Fashion aanpakken. ze vragen om een onderdak. Nu geef ze die, in de vorm van een strafkamp en laat ze overdag zes dagen per week werken aan autowegen en andere bouwwerken waar we zo nodig behoefte aan hebben. Op die manier heeft niemand last van hun en ze zijn nog productief ook.

Deze oplossing is natuurlijk niet democraties. en past natuurlijk niet in onze zo nette beschaafde Nederland... Maar het middel is wel radicaal en voldoet aan de wens van vele onze mensen die nog van goede wil zijn. En misschien komen we dan ook weer iets dichter bij een schone fatsoenlijke en werkende maatschappij waar iedereen mee gebaat is en waar we met zijn allen naar moeten streven.

J.E. te H.

p.s. Hopende dat u nog veel meer van dergelijke reacties zult ontvangen, dan is er misschien een kans dat er aan deze milieuverontreiniging iets gedaan wordt.

(Open brief aan het college van B en W van Hengelo d.d. 15 aug. 1971)

Amsterdam

‘We hebben slechts één tik met de gummistok uitgedeeld. En dat was eigenlijk meer een duw dan een tik.’

De trotse nonchalance van hoofdinspekteur Koppejan zal me altijd bijblijven. Wat een arrogante reaksjonaire burokraat! Onze boot was zojuist veranderd in een drijvende ruïne. De tien stalen luiken, die samen het dak van onze aak hadden gevormd, lagen in het water. De vloer van het stuurhuis lag bezaaid met scherven, in de sponningen zat nauwelijks nog glas. Van het interieur restte slechts een stapeltje hout, ijzer en tekstiel, in onbruikbare stukken opgetast. De knokploeg had zijn werk grondig gedaan. Hasjiminh was naar de Filistijnen. Ook in de Witte Neger, onze kelder aan de overkant van de Korte Prinsengracht, was geen enkele ruit heel gebleven.

En de zaterdag was nog wel zo relekst begonnen. Vanuit onze provoot trokken we als een bonte zwerm paradijsvogels fladderend, zingend en lachend langs de grachten, richting stadhuis op weg naar het Huwelijk van het Jaar. Naar de happening met Bernhard en Sonja. Bernhard de provofrontman in zijn onafscheidelijke witte spijkerpak, die zijn zetel in de gemeenteraad had moeten opgeven (hij was te klein behuisd en had geen telefoon). Sonja uit Den Haag, 17 jaar, met een oneindig stel benen onder een kort wit rokje. P.J., de wethouder, trad op als buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand. In zijn entoesiasme strooide hij samen met ons de Vietnamese rijst uit over het kersverse provopaar.

Daarna snel terug met z'n allen naar onze drijvende kommune waar we de echtelijke verbintenis gingen vieren. Op de boot van Tuynman dus, de man om wie alles draaide en die getuige was geweest bij het huwelijk. Het dak zou eraf gaan, beloofden we elkaar. En dat gebeurde ook. Letterlijk zelfs. Tegen een uur of drie 's middags kwam een groepje van een man of acht aan lopen. Floris, een vriendelijke hippie uit Enschede met belletjes om zijn enkels, was de eerste die het opmerkte. ‘Jongs, daar komt vrumd spul an.’ Nauwelijks was hij uitgesproken in dat typiese dialect van hem (we dachten bij het woord ‘spul’ aan iets totaal anders) of Floris lag al in de gracht. Een paar potige jongens

veegden dat magere lijf van hem zonder pardon van de boot, als kruimels van een tafellaken.

De knokploeg bestond uit jongens die we meestal zagen liggen, zitten of rondhangen bij het Centraal Station. Ze wilden onze boot maar al te graag schoonmaken. De politie kwam pas toen de vogels waren gevlogen. Tuurlijk. 's Avonds tijdens de teach-in in de oude Apollo-bioscoop op de Haarlemmerdijk sloeg de knokploeg opnieuw toe. Dit keer lieten ze niks heel van Hasjimin. De ME zat op datzelfde moment rustig een kop koffie te drinken op het politieburo, terwijl de politiesjef zat te broeden op een persverklaring met goedkope uitvluchten. 'Toen we kwamen was van ongeregdheden geen sprake meer.' Jaja.

Ik was eerder verdrietig dan boos. De provoboot van Hans Tuynman had voor mij een spesjale betekenis. Ik was er ontgroend, ingewijd in een wereld die eerst onbereikbaar had geleken. Ik rookte er mijn eerste joint, durfde mijn mening te geven over het fasjities regiem in Portugal en maakte kennis met een magiese wereld. Mooie herinneringen had ik aan de avonden dat we het Witte-Fietsenspel speelden, een soort indoktrinatieganzenbord met het beruchte vakje 33: *Je heb dienst genomen in het leger, smeerlap! Je zult er blijven tot een andere smeerlap je komt aflossen. Betaal de inzet.*

Tuynman. Hij had me de sixties binnengetrokken en mijn leven rigoureuus veranderd. Hoewel slechts een paar jaar eerder geboren dan ik, beschouwde ik hem als mijn geestelijk vader. Tuynman had meer meegemaakt dan ik me voor kon stellen. Opgegroeid in een Jappenkamp, al jong zijn vader verloren, liftend door Europa getrokken. Zijn operetteachtige uniformjas, zijn sikje en die kenmerkende zware donkere bril gaven hem het onweerstaanbare imago van een echte bohemien. De beatnik die ik zelf zo graag wilde zijn, maar niet was. Ik kwam uit Diemen, niet uit Nederlands-Indië. Ik was nog nooit buiten een straal van 100 kilometer rond Amsterdam geweest. Ik had nog geen enkele keer vooraan durven staan bij een provoaksie. Ik voelde al plaatsvervangende schaamte als Juliana op een spotprent stond afgebeeld als striptiesdanseres. Nee, qua schaamteloosheid kon ik nog veel leren van Tuynman.

Met een beetje fantasie had Tuynman wel iets weg van Che Guevara. De beharing op zijn gelaat, de uitdagende blik, het uniform, de revolusjonaire taal uit zijn mond, het gevecht tegen de geves-

tigde orde. Mijn bewondering voor hem groeide nog verder toen een vrij onschuldige aksie een verblijf in het Huis van Bewaring opleverde. In een pamflet had Tuynman opgeroepen tot een demonstratie tegen burgemeester Van Hall. Hij kreeg er drie maanden cel voor. Dat maakte iets los bij mij, schuchtere jongen uit Diemen die vooral had uitgeblonken in sociaal wenselijk gedrag. Ik maakte me tijdens de gevangenschap van mijn held voor het eerst echt kwaad; dat je in een beschaafd land niet eens op straat voor je mening mocht uitkomen.

Ik voelde dat een nieuwe kritiese generatie bezig was om een greep naar de macht te doen. Een nieuwe wereldorde kwam eraan. En ik wilde daarvan deel uitmaken. Ik wilde mijn eigen bescheiden bijdrage leveren. Zo besloot ik om me aan te sluiten bij het groepje dat elke zaterdagavond stond te skanderen voor het Huis van Bewaring aan de Amstelveenseweg: 'Tuynman vrij! Tuynman vrij!' Mijn eerste offisjele protestaksie in het openbaar. Natuurlijk stond ik achteraan. Schichtig keek ik over mijn schouder, in de bange overtuiging dat er elk moment een agent zou komen aanstormen om dat jonge provootje in z'n nekvel te grijpen (precies zoals mijn vader dat twee jaar eerder had gedaan: die was ongemerkt de trap op geslopen en had me betrappt toen ik met mijn hoofd half uit het slaapkamerraam de rook van mijn allereerste sigaretje kuchend stond weg te wapperen).

Ik kocht *Full-time provo*. Magiese verhalen van Tuynman, geschreven in het gevang. Over rookbommen naar de Gouden Koets, witte kippenprovokasie bij Het Lieverdje en gummiknuppels op de Dam. Ik zoog het boek in één avond helemaal op. Waarbij ik ontdekte dat we ook nog iets gemeen hadden. Met de nodige moeite had Tuynman zijn mulo-diploma behaald. Hij kon binnen de bestaande, autoritaire onderwijsstructuren niet aarden. Dat kwam me erg bekend voor. Ook ik presteerde op school ver onder mijn kunnen. 'Ongekonsentreerd en onrustig', schreef de klassenleraar onder mijn LTS-rapport.

Een provo-wanna-be, dat was ik. Een voorzichtige meeloper die het liefst voorop wilde gaan in de strijd maar daarvoor de moed niet had. Ik liet een vlassig ringbaardje staan en kamde mijn haren niet meer (je moet toch ergens beginnen). Tegelijkertijd was ik te schijterig om mijn baan op te zeggen bij Werkspoor, de masjienefabriek van mijn vader. Pas toen ik werd opgeroepen

voor het leger, werd duidelijk hoe ik was veranderd. De hiërarchie ging me daar zo tegenstaan, dat ik in opstand kwam. Ik besloot na een paar maanden dienstweigeraar te worden. Mijn tweede daad van verzet.

Als antimilitarist kreeg ik een enkeltje Nieuwersluis, het Depot voor Discipline. Ik leefde tussen andere pacifisten, anarchisten, stalinisten, trotskisten, provoos, of hoe ze zichzelf ook noemden. Natuurlijk allemaal lid van de Bond voor Dienstweigeraars, de vakbond die het kapitalistische leger wel eventjes van binnenuit zou uitroken. Het programma was overzichtelijk. Overdag een bezigheidsterapie: zwemmen, marsen, roeien op de Loosdrechtse plassen. 's Avonds vrij: naar Utrecht of Amsterdam. Zo kwam ik terecht op de aak van Tuynman, die hij had gekocht met de opbrengst van zijn boeken.

De boot was een tweede huis voor zwervend provotariejaat en andere daklozen. Nepal, Afghanistan en Libanon kwamen er net zo vaak voorbij als Noord- en Zuid-Vietnam. Urenlange discussies over moordzuchtige neokoloniale Amerikanen en arme kommunistische boeren. Voldoende stuff voor de geest, zullen we maar zeggen. Alles was er geoorloofd, behalve dan het laten zinken van dit drijvende paradijs. Hasjiminh was een vrijplaats. We waren er niet weg te slaan. Tot de dag van de bruiloft van Bernhard en Sonja.

Na de ondergang van Hasjiminh zwierf ik doelloos rond in de stad die voelde als een te krappe jas. Een fulltime provo als Tuynman voelde ik me niet (het woord *provo* hoorde je trouwens steeds minder). Terug naar Werkspoor wilde ik zeker niet. Aan een groots en meeslepend leven was ik evenmin toe. Zo bivakkeerde ik bijna twee jaar in een schemerzone tussen de comfortabele saaiheid van Diemen en de ongemakkelijke opwindende van Amsterdam. Mondjesmaat bezocht ik de Provadya-avonden van Koos Zwart en Willem de Ridder. Eerst in Felix Meritis, later in Paradiso, het nieuwe kosmische ontspanningssentrum aan de Weteringschans. Ik maakte live kennis met de bluesrock van Captain Beefheart en zijn Magic Band. Bezocht een optreden van het Erooties Dansduo, onvergetelijk door de aanwezigheid van een hele meute zelfbenoemde intellektuelen die zich met geile kraaloogjes stonden te verdringen voor het podium.

Amsterdam bood meer dan ik aankon. Ik begon langzaam maar

zeker te walgen van dat enge hippiereservaat vol navelstaarders. Weg wilde ik van de pseudologie van Robert Jasper Grootveld, die steeds meer in zijn eigen fiktieve werkelijkheid was gaan geloven. Ik wilde de wereld in. Naar Skandinavië, dat was mijn eerste doel. Een wenkend paradijs met blonde vrouwen en oneindige zomernachten (aan de even korte als koude winterdagen dacht ik geen sekonde). Eerst Kopenhagen. Daarna zou ik wel zien. Malmö of Stockholm waarschijnlijk.

Op een vroege zomerochtend stond ik dus langs de weg met mijn inmiddels schouderlange haren gekamd, voor zover ik nog een kam door de kluwen touw had gekregen. Dat kleine beetje ekstra persoonlijke verzorging moest me een snelle lift bezorgen. Met de slaap nog in mijn ogen, mijn beste spijkerpak aan, een rugzak vol dromen en de wereld aan mijn voeten keek ik op de vluchtstrook van de A1 de vrijheid tegemoet. In mijn hand een stuk karton, met daarop in viltstift de kapitale letters van mijn gedroomde bestemming: KOPENHAGEN.

Lang hoefde ik niet te wachten. Een knalrode DAF 2600 nam me mee. Hans Wegdam Transport. Zo iets vergeet je nooit. Weg uit Amsterdam met Wegdam. 'Ik zag een dromerig tiep staan en dacht meteen aan mezelf', zei sjooffeur Hans ter hoogte van Diemen. Hij staaarde peinzend naar het oneindige. Zijn gedachten waren al kilometers verderop. 'Ik wilde dat vroeger zo graag, de wijde wereld in. Maar mijn ouders ...' Hij maakte z'n zin niet af. 'Om eerlijk te zijn: ik durfde het ook niet.' Opnieuw een droevige stilte: 'Nu ben ik getrouwd en vrachtwagensjooffeur.'

Ik kreeg medelijden en probeerde het leed te verzachten. 'Beter dat dan een baan op kantoor of in de fabriek. Je rijdt nu wel met je truk de wijde wereld in.'

Tot Hoewelaken bleef het stil in de kabine. Pas toen realiseerde de chauffeur zich dat het nog slechter kon. 'Gelijk heb je, jongen. Beter dit dan van negen tot vijf tussen vier muren. Al is het leven in Beckum ook niet alles.'

Met pijnscheuten in mijn hoofd stapte ik dik twee uur later uit aan een drukke straat. Ik was op een plek waar ik nooit eerder was geweest. 'Hengelo', zei chauffeur Hans. 'Een perfecte plek voor een lifter. Je staat hier langs de E8 naar Scandinavië. Ik weet zeker dat je snel wordt opgepikt richting Denemarken.'

Hij toeterde nog na. Al snel bleek dat hij beter kon navigeren met 230 paardenkrachten (hij had er onderweg met trots over uitgeweid) dan mijn toekomst voorspellen. En dat kwam allemaal door mijn hoofd. Het leek alsof een akupunturist zonder diploma's zojuist een compleet arsenaal naalden op mij had losgelaten. Ik knipperde met mijn ogen en voelde de pijn. Oldenzaalsestraat, au!!

Mijn grimas bij het lezen van het straatnaambordje viel kennelijk op, want meteen stopte een felgroene Eend. Ik zag een mooie vrouw, met donker haar, grote bruine ogen, volle lippen, een grote zwarte hoed en een afgetraind lijf. Ze was een stukje ouder dan ik, ergens boven de 30 schat ik, maar ze zag er bijzonder goed uit.

'Hallo! Is alles wel goed met je? Heb je pijn? Kunnen we misschien helpen?', vroegen de volle lippen.

Veel vragen tegelijk. Ik probeerde me groot te houden en haalde alleen mijn schouders op. Au! 'Een migraineaanval. Overkomt me wel vaker. Zal straks wel overtrekken.' Ik zei het zo luchtig mogelijk.

'Weet je wat goed helpt? Een massaasje.'

Ik keek naar haar ranke figuur met volle borsten en drukte allerlei spontane gedachten de kop in. 'Eh, massaasje?' Het moet wat onbeholpen hebben geklonken. Ik vroeg me af of ze me doorhad.

'Ja. Als je zin hebt, mag je meekomen naar ons huis. Ik weet zeker dat je hoofd over een uur pijnvrij is.'

Ik fronste. Eventjes slechts, maar genoeg voor een nieuwe aanval van speldenprikken in de diepste krochten van mijn hoofd. Ik probeerde te knikken. Nóg een steek. Instappen.

'Hallo ik ben Maryna.' Ze gaf me een hand. 'Waar wilde je eigenlijk naar toe?'

'Fred Zelenberg. Aangenaam. Tja, ik was op weg naar Skandinavië. Kopenhagen.'

'Kopenhagen?' De ogen van Maryna leken nog groter en bruiener te worden. 'Zo ver hoeft je niet te gaan voor een leuke avond.'

Mijn migraine was al bijna verdwenen. Zo snel mogelijk naar die massagetafel, dat was wat ik wilde. Maar een kwartier later bleek die tafel een keiharde, tweedehands kaféstoel in een bouwvallig arbeidershuisje aan de rand van de stad. De huiskamer werd gedomineerd door een bankstel met franjes en vaal bloe-

metjesmotief, zo eentje dat ook in het bejaardenhuis van mijn opa en oma in Amsterdam-West had kunnen staan. Verder een salontafel van sinaasappelkistjeshout. Op de grond kokosmaten. Op de bank zat een vent met sluik blond haar en een zwart leren jack. 'Dit is Anton, mijn man', zei Maryna.

Mijn stille hoop op meer dan een massage doofde sneller dan de migraine. Op Anton had ik niet gerekend. Ik moest gaan zitten op de houten stoel. Maryna ging achter me staan en groef haar handen in mijn nek en schouders. Voor zover ik nog illusies had, verdwenen die meteen. Met een profesjonele greep ging ze aan de slag. Intussen kreeg ik hun verhaal te horen. Dat ze balletdanseres was geweest bij het Nasjonaal Ballet en daar Anton had ontmoet. Dat ze daarna bij de balletgroep van Forum in Enschede hadden gedanst. Een keihard bestaan was het, met veel training en lange dagen. Daarom waren ze gestopt. Dansen deden ze nauwelijks meer. 'Leeftijd, hè.'

Ze bracht haar handen weer in beweging. Langzaam zorgden ze voor verlichting in mijn hoofd. 'Nu geef ik hier in de provinsie kursussen bewegingsexpressie. Ik leer mensen hun gevoelens met het hele lichaam tot uitdrukking te brengen. Begrijp je?' Ze verstevigde haar greep. 'En ik studeer ook aan de Sosjale Akademie.'

Hebben ze die hier ook, dacht ik. Maar ik durfde dat niet uit te spreken. Wel die andere voor de hand liggende vraag. 'Waarom zijn jullie vanuit Amsterdam helemaal naar de provinsie verhuisd?'

Anton stond op en haalde uit de stapel chaos naast de bank een *Hitweek* tevoorschijn. 'Daarom.'

'Hengelo begint te borrelen', stond op de kleurrijke cover. Ik zocht naar het bijbehorende verhaal en begon te lezen.

In Hengelo staat een gebouw waar ze in Amsterdam al jaren op wachten, namelijk bovengenoemde Fashiontoestand, waar zowat alles mogelijk is zoals schilderen, schrijven, lezen, lichttoestanden, eigen muziek, stencilen en noem maar op.

Ik keek hem vragend aan. 'Fashion?'

'Ken je het niet? Heel veel jongeren uit het hele land komen er spesjaal voor naar Hengelo. Laat ik er meteen bij zeggen: het is de enige reden om hier te zijn.' En Anton ging weer zitten op de verschoten bank. 'Dit is een stad op maaiveldhoogte waar je kop

wordt afgehakt als je 'm er bovenuit steekt. Hier heerst de teeveen koelkastkultus. Overal zie je dezelfde teeveetjes, wasmasjientjes en roomkloppertjes. Met dezelfde kietsjschilderijtjes op het lichte behangetje. En toch is er een plek voor jonge mensen die zich daarvan willen bevrijden. Voor een nieuwe generatie met een andere kijk op de wereld.' Hij streek door zijn vette haardos. 'Echt nog nooit van Fashion gehoord? Het staat zelfs in reisgidsen voor rugzaktoeristen als jij.'

'Nee. Amsterdam is al goed voorzien, dus...'

Maryna deed er nog een schepje bovenop. 'Fashion is te gek. Je moet het zien, je moet het ervaren. Goede muziek, reikste sfeer, leuke mensen en voldoende middelen voorhanden om het nóg gezelliger te maken. Dit vind je bijna nergens. Wat hier allemaal kan... Anton is een jaar assistent-projectleider geweest. Ik heb het van hem overgenomen. Allebei hebben we onwaarschijnlijke dingen meegemaakt. Waarom ga je niet mee naar Fashion? Er is vanavond een poëziehappening. Neem je rugzak mee. Slapen kun je er ook. Op zolder is plek genoeg, geen probleem. Het kan 's avonds nog heel lang onrustig zijn. Ik weet alleen niet of dat allemaal zo goed is voor je migraine...'

Tientallen bezoekers waren al op de grond neergestreken. Ze waren in afwachting van de teach-in met schedelboorkoning Bart Huges. De dokterszoon uit Amsterdam had vier jaar geleden een gaatje in zijn hoofd geboord met een Black & Decker. Hij zei dat je er blijvend high van werd.

In de periode 1969-1971 is het Hengelose jongerencentrum Fashion bekend in binnen- en buitenland. Schedelboringen, vloeistofprojecties, alternatieve muziek, drugs, teach-ins en hippe films: Fashion is dan in veel opzichten het Paradiso van het Oosten. Ook Jatti, een lastige jongen uit Overdinkel, komt er graag. Hij wordt gezien als een gevaar voor het jongerencentrum, dat bij de buitenwacht toch al als een broeinest van burgerlijke ongehoorzaamheid bekend staat.

Op 3 maart 1971 wordt Jatti doodgeschoten. De ouders verstopten zijn lichaam in de bossen rond Hengelo. Ruim veertig jaar later hebben we de roman *Jatti* waarin de Fashionmoord nog steeds de levens van drie mensen beheerst: een barkeeper, een politiemann en een journalist. Ieder heeft zo z'n eigen motieven. Alle drie willen ze maar één ding: Jatti moet gevonden worden.

Vijf minuten later bestudeer ik een luchtopname van de Boekelerhoekweg. Er staat een meanderend lijntje op ingetekend. Een doodlopend bospad. Daar, in de tweede bocht naar links, zou het lijk moeten liggen. Hemelsbreed honderd meter van de A35. Hoogstens.

Marco Krijnsen (Hengelo, 1965) is journalist en historicus. Voor *Jatti* heeft hij ruim tien jaar onderzoek gedaan naar de gebeurtenissen in jongerencentrum Fashion. Hij schreef zijn roman op basis van een grote hoeveelheid archiefmateriaal, vele interviews met betrokkenen en zijn eigen indringende ervaringen tijdens het onderzoek.

*In *Jatti* vertelt Marco Krijnsen het meeslepende verhaal van een onopgeloste moordzaak tegen het fascinerende decor van een hippie-enclave in een keurige stad.*

